

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ,
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИХ
ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ

Професійна програма підвищення кваліфікації
Загальна складова
Варіативна частина

ЗВ-14

Державна інформаційна політика

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Державне управління і державна служба: Навч.-метод. посібник. / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Упор.: Д.М. Никоненко, О.О. Котляр: – Чернігів : ЦППК, 2009. – 28 с.

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою Чернігівського центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, протокол № 3 від 18 вересня 2009 р.

Навчально-методичний посібник призначений для працівників місцевих органів державної виконавчої влади, які навчаються за професійними програмами підвищення кваліфікації (Модуль «Державне управління і державна служба»), програмами тематичних короткотермінових семінарів, викладачів Центру.

© Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій, 2009

ЗМІСТ

№	Назва теми	Стор.
I.	ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ	4
1.	Сутність та основні напрями державної інформаційної політики	4
2.	Концепція державної інформаційної політики	6
3.	Інформаційна присутність України у світі	11
II.	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЧЕРНІГІВЩИНИ	16
III	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА НОРМАТИВНА БАЗА	25

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Державна інформаційна політика - це сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації.

Головними напрямками і способами державної інформаційної політики є:

- забезпечення доступу громадян до інформації;
- створення національних систем і мереж інформації;
- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- створення загальної системи охорони інформації;
- сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України;
- сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців.

Державну інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції.

За роки незалежності в Україні зроблено суттєвий поступ щодо розвитку вітчизняної інформаційної сфери як особливої системи суспільних відносин, які виникають в усіх сферах життя і діяльності суспільства та держави в результаті одержання, використання, поширення і зберігання інформації. Насамперед це стосується законодавчого закріплення права особи на інформацію та на вільне поширення її всередині країни і за кордон, трансформації моделі взаємовідносин між органами державної влади та засобами масової інформації, створення національних систем і мереж інформації тощо.

В Україні відбувається стабільний розвиток і структуризація сегментів вітчизняного інформаційного ринку як системи економічних, організаційних і правових відносин щодо створення, продажу і купівлі інформаційних ресурсів, технологій, продукції та послуг.

Зокрема, станом на 1 січня 2009 р. до Державного реєстру телерадіоорганізацій внесено 1 610 телерадіоорганізацій та суб'єктів інформаційної діяльності.

Для потреб ефірного телерадіомовлення в Україні задіяно 2 607 радіочастот для телевізійного мовлення та 1 021 радіочастота для радіомовлення.

Усього в Україні функціонують:

- 15 загальнонаціональних, 5 регіональних та 210 місцевих каналів телевізійного мовлення;
- 15 загальнонаціональних, 8 регіональних каналів радіомовлення, 23 регіональних радіоканали, що працюють у межах окремих областей (регіонів), та 301 місцевий канал радіомовлення;
- 730 багатоканальних кабельних телемереж;

- 82 телерадіоорганізації супутникового мовлення, які розповсюджують 90 телевізійних та 11 радіопрограм.

У сфері друкованих засобів масової інформації із зареєстрованих понад 30 тис. періодичних видань, за офіційними даними Державної наукової установи “Книжкова палата України імені Івана Федорова”, протягом 2008 року видавалося 2 647 газет, 1 518 журналів і 305 бюлетенів.

Переважна більшість друкованих засобів масової інформації загальнодержавної, значна їх кількість регіональної та місцевої сфери розповсюдження мають в Інтернеті електронні версії своїх видань. Телерадіоорганізації здійснюють трансляцію своїх програм також через Інтернет.

Загальна кількість активних користувачів Інтернету в Україні становить близько 10 млн. і має тенденцію до зростання.

Разом з тим на шляху розвитку вітчизняної інформаційної сфери постає ряд проблем, до яких, зокрема, належать:

- відсутність довгострокової державної стратегії щодо подальшого її розвитку;
- недооцінка значення інформаційно-комунікаційного аспекту в процесі демократизації суспільства, розбудови держави, її європейської та євроатлантичної інтеграції;
- недосконалість законодавства про інформацію;
- намагання суб’єктів інформаційних відносин маніпулювати громадською думкою шляхом поширення недостовірної, неповної та упередженої інформації у засобах масової інформації;
- непрозорість відносин власності щодо засобів масової інформації;
- випадки порушення професійних прав журналістів, втручання в редакційну політику з боку власників засобів масової інформації, адміністративний тиск працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування на журналістів, переслідування за критичні матеріали тощо;
- недостатній рівень державної підтримки виробництва і розповсюдження вітчизняної інформаційної продукції;
- наявність тенденцій до концентрації власності і монополізації сегментів вітчизняного інформаційного ринку, зокрема телебачення і радіомовлення;
- наявність значної кількості інформаційної продукції, що не відповідає вимогам законодавства, негативно впливає на систему суспільних цінностей та призводить до деградації суспільства;
- відсутність належних правових, організаційних та фінансово-матеріальних основ для створення системи суспільного телерадіомовлення;
- висока інформаційна залежність України від зарубіжних інформаційних ресурсів;
- недостатній рівень використання української мови в аудіовізуальних (електронних) та друкованих засобах масової інформації, Інтернеті;
- брак системних державно-управлінських рішень, спрямованих на забезпечення захисту стратегічних національних інтересів на міжнародному рівні, зокрема щодо можливості контролювати і регулювати

потоки інформації з-поза меж держави з метою додержання законів України, прав і свобод громадян, гарантування національної безпеки.

Результати аналізу зазначених та інших проблем в інформаційній сфері свідчать про необхідність удосконалення державної інформаційної політики, зокрема щодо визначення механізму державного регулювання відносин у сфері забезпечення реалізації права кожного на доступ до інформації, зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності, сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів, сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України.

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Головною метою реалізації Концепції є створення політико-правових, економічних, організаційних та матеріально-технічних умов для формування сучасної моделі державної інформаційної політики, підвищення ефективності використання усіх видів інформаційних ресурсів і управління елементами інформаційно-комунікаційної інфраструктури, державної підтримки виробництва і розповсюдження вітчизняної інформаційної продукції, забезпечення розвитку та захисту вітчизняної інформаційної сфери тощо.

Концепція базується на принципах:

- верховенства права;
- пріоритету прав і свобод людини і громадянина, зокрема права кожного на вільне одержання, збирання, зберігання і поширення інформації;
- дотримання балансу інтересів особи, суспільства і держави, їх взаємної відповідальності;
- захисту національних інтересів, зокрема у сфері національної безпеки;
- забезпечення культурної, ідеологічної та політичної багатоманітності в суспільстві;
- протекціоністської політики щодо виробництва і розповсюдження вітчизняної інформаційної продукції;
- сприяння постійному збагаченню, оновленню та захисту національних інформаційних ресурсів;
- забезпечення незалежності засобів масової інформації;
- єдності, системності та координації дій органів державного управління і регулювання в інформаційній сфері;
- забезпечення належної охорони і захисту інформації, зокрема запобігання відповідно до закону розголошенню інформації з обмеженим доступом;
- впровадження демократичних стандартів щодо одержання, збирання, зберігання і поширення інформації на міжнародному рівні.

Концепція спрямована на виконання таких завдань:

- забезпечення розвитку вітчизняної інформаційної сфери з метою зміцнення цілісності країни на ґрунті суспільних цінностей, завдань, ідей;
- неухильне забезпечення конституційного права кожного на одержання, збирання, зберігання і поширення інформації, на вільне вираження своїх поглядів, в тому числі у засобах масової інформації;

- забезпечення розвитку громадянського суспільства, його демократичних інституцій, зокрема вільного і безперешкодного функціонування засобів масової інформації, а також створення системи суспільного мовлення, сприяння розвитку соціально відповідальної журналістики;
- формування демократично орієнтованої громадської свідомості, сприяння розвитку духовності, культурних, освітньо-виховних і моральних засад, збагачення інтелектуального потенціалу українського народу, збереження його національної та культурної самобутності;
- встановлення необхідного рівня захисту прав власності на інформацію, авторських та суміжних прав, який не перешкоджатиме свободі комунікацій, творчості, науки тощо;
- проведення відкритої інформаційної політики у публічному секторі, що полягає у доведенні до громадськості повної та об'єктивної інформації про внутрішню і зовнішню політику України, законодавче врегулювання права на доступ до інформації, зокрема до інформації, яка становить суспільний інтерес;
- забезпечення розвитку і функціонування української мови, зокрема у засобах масової інформації, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України;
- просування інтересів України у європейському та світовому просторі, утвердження її позитивного міжнародного іміджу;
- забезпечення інформаційного суверенітету України.

Основними напрямками реалізації Концепції є:

у законодавчій сфері:

- приведення законодавства про інформацію у відповідність із сучасними вимогами, його адаптація до норм та стандартів законодавства Європейського Союзу, зокрема впровадження демократичних стандартів щодо реалізації права кожного на доступ до інформації;
- врегулювання питань щодо створення системи суспільного мовлення в Україні;
- врегулювання відносин, які виникають у процесі провадження журналістами та іншими працівниками засобів масової інформації своєї професійної діяльності;
- забезпечення прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації;
- встановлення порядку надання статусу засобів масової інформації
- веб-ресурсам вітчизняного сегмента Інтернет відповідно до положень статей 8 і 10 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;
- запровадження дієвого державного, парламентського та громадського контролю за дотриманням вимог законодавства про інформацію та встановлення відповідальності за його порушення;

у зовнішньополітичній сфері:

- забезпечення вільного доступу громадян України до зарубіжних інформаційних ресурсів, адаптації інформаційної продукції зарубіжних виробників для вітчизняних споживачів;

- сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців;
- сприяння створенню та розповсюдженню інформаційної продукції українською мовою в глобальних комп'ютерних мережах і системах;
- формування позитивного міжнародного іміджу України;
- у внутрішньополітичній сфері:
- забезпечення прозорості і публічності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування під час прийняття управлінських рішень, зокрема впровадження демократичних принципів їх взаємовідносин із засобами масової інформації;
- активне залучення засобів масової інформації до обговорення соціально значущих проблем, ідей та проектів з метою підготовки громадськості до сприйняття нових явищ суспільного життя;
- сприяння розвитку освітніх, навчально-виховних та інших послуг в інформаційній сфері з метою підвищення культурно-освітнього рівня українського суспільства;
- підвищення ефективності використання інформаційної продукції для пропаганди культурних і духовних цінностей України, їх популяризації за кордоном;
- піднесення авторитету вітчизняної журналістики, зокрема шляхом сприяння самоорганізації журналістського середовища, підвищення рівня редакційної незалежності;

в економічній сфері:

- створення конкурентоспроможної національної системи виробництва інформаційної продукції, розвинутої інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- модернізація та реформування державних засобів масової інформації, зокрема реформування комунальних і державних друкованих засобів масової інформації;
- сприяння розвитку конкуренції, вдосконалення антимонопольної політики в інформаційній сфері, зокрема шляхом розроблення і виконання комплексу заходів, спрямованих на запобігання надходженню контрафактної інформаційної продукції, захисту вітчизняного інформаційного ринку, вітчизняного виробника та споживачів;
- забезпечення розвитку та підвищення ефективності використання об'єктів інформаційно-комунікаційної інфраструктури, які мають стратегічне значення для економіки та національної безпеки, з урахуванням конвергенції (поєднання) засобів мовлення та зв'язку, а також розвитку новітніх мультимедійних технологій;
- захист прав споживачів інформаційної продукції шляхом сертифікації обладнання і послуг, контролю їх якості;

у науково-технологічній сфері:

- сприяння пошуковим фундаментальним та прикладним науковим дослідженням в галузі інформаційної діяльності, зокрема розробленню та впровадженню новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;
- підтримка наукових досліджень щодо підвищення рівня плюралізму у засобах масової інформації, зокрема в частині впливу нових технологій;

- створення необхідних умов для реалізації права інтелектуальної власності, авторських та суміжних прав;
- сприяння поширенню інформації про розвиток та регулювання нових інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема про вплив цифрового мовлення на розвиток суспільства;

у сфері захисту від втручання у сферу особистого життя людини та захисту суспільної моралі:

- гарантування права особи спростувати поширені у засобах масової інформації неправдиві відомості, що її стосуються;
- забезпечення дотримання норм суспільної моралі, насамперед обмеження розповсюдження інформаційної продукції, здатної завдати шкоди людині і суспільству, зокрема щодо проявів нетерпимості, українофобії, расизму, шовінізму, ксенофобії і антисемітизму, згідно із законом, що є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту прав і свобод людини;
- консолідація дій органів державної влади та суспільства, спрямованих проти розповсюдження інформаційної продукції насильницького, жорстокого і порнографічного змісту, насамперед з метою захисту неповнолітніх;

у сфері державної безпеки:

- забезпечення дієвого захисту інформаційного суверенітету України, зокрема вітчизняного сегмента Інтернет;
- активне залучення засобів масової інформації до боротьби з корупцією та іншими явищами, які загрожують національній безпеці України, зокрема встановлення права журналістів не повідомляти про джерело інформації, за винятком законодавчо визначених випадків, коли така інформація оприлюднюється за рішенням суду;
- недопущення будь-яких проявів цензури, інших дій, які перешкоджають провадженню журналістами професійної діяльності.

Реалізація державної інформаційної політики здійснюється шляхом:

Розроблення та прийняття Закону України щодо доступу до інформації з метою визначення механізму реалізації права кожного на доступ до інформації, якою володіють суб'єкти владних повноважень; встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію.

Внесення змін до законодавства щодо:

- запобігання процесам концентрації власності та монополізації вітчизняного інформаційного ринку (субринків), зокрема телебачення і радіомовлення;
- забезпечення прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації з метою унеможливлення маніпулювання громадською свідомістю;
- удосконалення процедури реєстрації та перереєстрації друкованих засобів масової інформації, зокрема щодо недопущення зловживання правом на заснування періодичних видань, дублювання їх назв тощо;
- встановлення відповідальності за порушення законодавства у сфері захисту суспільної моралі;

Забезпечення розвитку сфери друкованих засобів масової інформації (преси), а саме:

- реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації;

- встановлення порядку надання дозволу на розповсюдження зарубіжного друкованого засобу масової інформації;

Забезпечення розвитку сфери телебачення і радіомовлення, а саме:

- збільшення покриття території України телерадіомовленням вітчизняних аудіовізуальних засобів масової інформації, зокрема в прикордонних районах України;

- внесення змін до Закону України “Про телебачення і радіомовлення” щодо: заборони створення і діяльності телерадіоорганізацій, засновником (співзасновниками) яких є нерезидент (нерезиденти), зареєстрований (зареєстровані) в офшорних зонах або в країнах, законодавство яких не передбачає надання інформації про засновників або власників за запитом української сторони; поетапного встановлення квот щодо присутності в ефірі телерадіоорганізації аудіовізуального продукту, виробленого в одній країні; заборони втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування у діяльність телерадіоорганізацій, а також удосконалення нормативно-правового регулювання питань користування каналами мовлення, ретрансляції програм, використання частотного діапазону, стандартів діяльності телерадіоорганізацій, збалансування інтересів вітчизняних телерадіоорганізацій всіх форм власності, забезпечення прозорості процедури ліцензування їх діяльності;

- впровадження цифрового мовлення у строки, визначені міжнародними угодами, та забезпечення вільного доступу до нього всіх верств населення;

- здійснення заходів щодо створення та належного функціонування системи суспільного телебачення і радіомовлення з урахуванням необхідності захисту суспільних інтересів, культурних цінностей та плюралізму засобів масової інформації під час впровадження цифрового мовлення;

- розвитку супутникового мовлення, зокрема формування пакета інформаційних послуг для розповсюдження через національний супутник зв'язку та мовлення в режимі безпосереднього ширококутового супутникового мовлення з включенням до такого пакета загальнодержавних телерадіопрограм;

- розвитку кабельного телерадіомовлення;

- модернізації мереж поширення програм національного радіомовлення, оптимізації та поновлення роботи мереж середньохвильового та короткохвильового радіомовлення із збільшенням загального охоплення населення програмами в сільській місцевості, гірських районах та населених пунктах, де відбулася найбільша руйнація системи проводового мовлення;

- розроблення комплексної програми розвитку державної телерадіокомпанії “Культура” з урахуванням необхідності створення системи суспільного мовлення;

- використання ширококутових телекомунікаційних мереж з високою пропускнуою здатністю для забезпечення інтернет-мовлення;

Забезпечення розвитку Українського національного інформаційного агентства “Укрінформ” з метою підвищення ефективності його діяльності до рівня провідних європейських інформаційних агентств;

Розширення міжнародного співробітництва в інформаційній сфері, зокрема сприяння обміну інформаційними продуктами між вітчизняними та зарубіжними засобами масової інформації, а саме:

- налагодження співробітництва між вітчизняними засобами масової інформації та засобами масової інформації українських громад за кордоном;
- сприяння розширенню мережі кореспондентських пунктів вітчизняних засобів масової інформації за кордоном, створенню належних умов для їх діяльності;
- сприяння розміщенню та діяльності в Україні кореспондентських пунктів провідних зарубіжних засобів масової інформації;
- розповсюдження за кордоном вітчизняної друкованої продукції, зокрема іноземними мовами;
- забезпечення трансляції програм вітчизняного телерадіомовлення на територію інших країн, зокрема шляхом розроблення та виконання комплексної програми розвитку державної телерадіокомпанії “Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення” та “Всесвітньої служби “Радіо Україна” Національної радіокомпанії України;
- створення та функціонування української редакції міжнародного телевізійного каналу “Євроньюс”;

Покладення на Державний комітет телебачення та радіомовлення як спеціально уповноваженого центрального органу із забезпечення реалізації державної політики в інформаційній сфері завдань із:

- формування державного замовлення на виготовлення і розповсюдження соціальної реклами;
- створення на базі Української студії телевізійних фільмів “Укртелефільм” національного центру виробництва телевізійних фільмів та програм;
- удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів в галузі інформаційної діяльності;
- розроблення та впровадження інноваційних науково-дослідних програм та проектів щодо розвитку інформаційної сфери.

ІНФОРМАЦІЙНА ПРИСУТНІСТЬ УКРАЇНИ У СВІТІ

У сучасному світі однією з необхідних умов формування інформаційного суспільства у тій чи іншій країні є успішне виробництво та розповсюдження конкурентоспроможного національного інформаційного продукту.

При цьому ступінь готовності держави та суспільства до паритетної участі в міжнародному інформаційному обміні у міжнародній практиці визначається за такими критеріями:

- кількість та якість інформаційного продукту, що виробляється у державі та власне державою;
- потужність, розгалуженість та наявний ресурс подальшого розвитку телекомунікаційних мереж;
- здатність держави ефективно регулювати виробництво та розповсюдження інформації (діяльність інформаційних агенцій, ЗМІ, культурних індустрій, структур закордонного мовлення тощо);

- ступінь доступності для громадян усіх відкритих інформаційних джерел (концепція універсального доступу);
- рівень практичної захищеності інтелектуальної власності й авторських прав.

Згідно з Законом України “Про телебачення і радіомовлення” національним аудіовізуальним продуктом вважаються “програми, фільми, аудіовізуальні твори, вироблені фізичними або юридичними особами України” (стаття 1). Тобто, регулювання вітчизняним законодавством цього питання не передбачає жодного обмеження за мовною ознакою, хоча українське законодавство і надає безумовний пріоритет національному медіа-продукту перед іноземним.

У Франції, яка стала хрестоматійним прикладом жорсткої політики захисту своєї національної самобутності, 60 % телерадіофіру має заповнюватися власною аудіовізуальною продукцією, причому 40 % з неї має бути франкомовною та трансльованою у прайм-тайм. Українське законодавство у цій сфері є суворішим за переважну більшість європейських і наближається до французького. Так, у Законі України “Про телебачення і радіомовлення” встановлено, що “у загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації не менше 50 відсотків має становити національний аудіовізуальний продукт або музичні твори українських авторів чи виконавців” (частина 1 статті 9). Більше того, згідно з Законом України “Про кінематографію”, “встановлюється квота демонстрування національних фільмів, яка становить не менше 30 відсотків національного екранного часу” (стаття 22).

Але, на відміну від Франції, у нас згадані закони у більшості випадків не виконуються, а норми – не працюють. Основною причиною такого становища є дефіцит сучасного українського рейтингового, принаймні на внутрішньому ринку, аудіовізуального продукту.

Показово, що підписаний 14 липня 2007 р. провідними вітчизняними ТРО відомий “Меморандум між телекомпаніями та Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення про співпрацю, спрямовану на розбудову національного інформаційного простору” практично не зачіпає питання обов'язкової квоти національного продукту в телерадіофірі. Він регулює лише питому вагу української мови (не менше 50 % загального часу добового мовлення), що досягається за рахунок дублювання та титрування програм. Такий підхід є загалом виправданим та конструктивним в умовах значної русифікованості нашого інформаційного простору. У цьому зв'язку слід зазначити, що особливістю кон'юнктури сучасного глобального медіа-ринку є те, що для більшості його учасників (крім небагатьох світових та регіональних гігантів) дешевше купувати медіа-продукт, ніж виробляти власний. У майже суцільно комерціалізованій українській системі аудіовізуальних ЗМІ це природним чином призводить до “деукраїнізації” вітчизняного телерадіофіру.

З іншого боку, вітчизняна кіноіндустрія, і особливо телевізійне кіновиробництво, останніми роками досить впевнено зростає, причому експерти дають цілком оптимістичні прогнози щодо подальшого розвитку галузі у найближчі 5-10 років. Зокрема, за підрахунками експертів медіа-консалтінгової компанії “Media Resources Management” станом на кінець 2007 р. в Україні функціонували знімальні павільйони загальною площею понад 16 000 м² і ще як мінімум 7 000 м² перебували у процесі будівництва. Україну дедалі частіше оцінюють як

перспективного гравця кінобізнесу в масштабах не лише пострадянського простору, а й усієї Східної Європи.

Разом із тим телевізійна кіноіндустрія як інструмент формування та зміцнення сучасної української ідентичності є вкрай неефективною, оскільки за участі російського капіталу виробляє в основному суто комерційний продукт, розрахований на російського та російськомовного споживача. Він (продукт) не є національним з погляду художнього змісту, а отже – об'єктивно виступає чинником консервації й зміцнення російського мовно-культурного ареалу. Показово, що створені в Україні серіали та телефільми наш глядач зазвичай ідентифікує як російські.

Попри певні тенденції до локалізації, тобто до збільшення в сітках мовлення питомої ваги національного аудіовізуального продукту, загальнонаціональні мовники досі роблять головну ставку саме на такі українські, а також російські фільми та серіали, розміщуючи натомість продукцію, присвячену національній історії, культурі тощо здебільшого у денному чи нічному ефірі.

Щодо збільшення глобальної інформаційної присутності України, то тут спостерігається сталий, хоча й повільний, прогрес. На сьогодні офіційну присутність України у світовому інформаційному просторі забезпечує ДТРК “Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення” (УТР). Міжнародне співробітництво в інформаційній сфері здійснюється на підставі низки договорів. Загалом Держкомтелерадіо координує і контролює реалізацію міжурядових та міжвідомчих угод в інформаційній сфері з понад 30 країнами світу в Європі, СНД, Африці, Азійсько-Тихоокеанському регіоні та на Близькому Сході. Спільно з Державним підприємством “Укркосмос” УТР мовить на 84 країни світу, а з 2005 р. здійснює повноцінне Інтернет-мовлення в реальному часі. З 1 липня 2007 р. обсяг мовлення Державної телерадіокомпанії “Всесвітня служба “Українське телебачення і радіомовлення” доведений до 24 годин на добу з титруванням програм англійською мовою (24 години на Євразію, 24 години на Північну Америку, 24 години Інтернет-мовлення). Із квітня 2005 р. державна телерадіокомпанія “Культура” також розпочала супутникове мовлення у відкритому режимі на понад 80 країн світу.

Із розвитком національної системи глобального мовлення тісно пов'язане питання налагодження ефективного “управління новинами” (менеджмент новин, спін-докторство) про Україну з боку держави. Загальноприйнятою практикою у світі є утворення служб та механізмів, що спеціально опікуються поширенням відкритих повідомлень про країну. Зазвичай це розглядається як розумний баланс між демократичними принципами права на інформацію й свободи слова і здійснюваним в інтересах суспільства та громадян контролем за нею. Одним із перших прикладів створення таких органів у країнах світу став Комітет стратегічних комунікацій (Strategic Communication Unit) у Великобританії.

Цифрове телерадіомовлення

Стратегічно важливим завданням державної інформаційної політики є впровадження цифрового телерадіомовлення. Перехід на цифрові технології мовлення є нині однією з глобальних тенденцій. Відповідно до рішення Регіональної угоди “Женева-06”, до якої приєдналася й Україна, усі країни Європи до 2015 р. припиняють аналогове телевізійне мовлення і замінюють його на цифрове формату DVB-T.

Упровадження цифрового телерадіомовлення в Україні є необхідним, оскільки це:

а) забезпечить технологічне підґрунтя для подальшої інтеграції України в європейський та світовий телерадіопростір;

б) оптимізує використання радіочастотного ресурсу, виділеного Міжнародним союзом електрозв'язку для потреб України (сьогодні він використаний вже приблизно на 90 %);

в) збільшить інвестиційну привабливість галузі;

г) забезпечить рівномірне покриття телемовленням усієї території держави, включаючи прикордонні регіони;

д) виведе Україну на рівень західноєвропейських показників щодо кількості програм телевізійного, звукового та мультимедійного мовлення, поліпшить якість сигналу, уможливить створення в Україні телебачення високої чіткості (технологія High Definition Television – HDTV).

27 листопада 2007 р. Національна рада з питань телебачення і радіомовлення затвердила “Державну програму впровадження цифрового телерадіомовлення в Україні”, згідно з якою до липня 2015 р. має відбутися повний перехід на цей стандарт.

Інтернет

Сьогодні у світі виникла ситуація, коли об'єм інформації, що став доступним користувачам Інтернету лише за 9 років XXI століття, майже дорівнює усій інформації, з якою працювало людство у XX столітті. Темпи накопичення інформації в інформаційному просторі продовжують стрімко зростати. Це пов'язано з різким збільшенням кількості людей які отримують доступ до мережі Інтернет, розширенням методів та пристроїв, що забезпечують вказаний вище доступ тощо. Сьогодні вже тисячі газет, журналів, телерадіоорганізацій розповсюджують інформацію не тільки на аркушах паперу або в радіоэфірі, але і в мережі Інтернет. Значна частина "медіа видань" вже існує виключно в Інтернеті, тобто, медіа простір розширюється за допомогою мережі Інтернет. Доля таких видань у майбутньому буде стрімко зростати, тому що витрати на створення медіа ресурсу набагато менші, якщо він створюється в мережі Інтернет, а потенційна аудиторія - набагато більша, порівняно з іншими засобами масової інформації.

Всесвітня інформаційна мережа зараз перебуває у справжньому інформаційному бумі, і як будь-яка інша подія у житті планети, цей бум має як позитивні, так і негативні наслідки.

З одного боку це - зростання об'єму інформації, що стала доступною для обробки та використання користувачами Інтернету, та прискорення обміну цією інформацією на планеті стає базою для стрімкого розвитку технологій та підвищення свідомості громадян різних країн.

З іншого - всесвітня інформаційна мережа стає місцем, де можуть анонімно спілкуватися терористи, пропагуватися расова та релігійна ворожнеча, дитяча порнографія тощо. Інтернет став місцем, де з'являється багато недостовірної інформації (тобто інформації, що не відповідає дійсності), яка інколи створюється з метою дискредитації певних осіб та урядів, а інколи і країн в цілому, що може призвести до страшених наслідків у вигляді громадянських війн та військових конфліктів, і як наслідок - до фізичної загибелі тисяч і тисяч людей.

Підсумовуючи, зазначимо, що в Україні сформульовано й закріплено законодавчо основні принципи, завдання та стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовано державні інституції відповідної компетенції, ухвалено цілу низку концепцій, програм та планів дій.

Водночас на рівні практичної реалізації інформаційна політика держави в сучасній Україні відзначається спорадичністю, різноспрямованістю, нескоординованістю діяльності різних відомств, непослідовністю та непрозорістю в реалізації намічених заходів. Як наслідок – Україна поки що не належить до числа інформаційно незалежних держав, її інформаційну сферу характеризують такі ознаки:

- малоефективна система державного регулювання національного медіа-простору, відсутність консолідованого бачення напрямів його подальшого розвитку, нерозвиненість культурних індустрій, національної системи збирання та поширення інформації у глобальному масштабі;
- низький рівень присутності в глобальному медіа-просторі, висока інформаційна залежність від іноземних держав та медіа-структур;
- за наявності позитивної динаміки впровадження телекомунікаційних мереж та комп'ютеризації – ринкова стихійність цих процесів, низька керованість ними з боку держави; збереження відставання у сфері ІКТ, нерегульованість підготовки та працевлаштування в межах держави ІТ-спеціалістів.

З урахуванням сучасного стану інформаційної сфери України першочерговими завданнями інформаційної політики держави мають стати: 1) створення потужної й конкурентоспроможної національної системи інформаційного виробництва, здатної забезпечити консолідацію суспільства на ґрунті спільних цінностей, завдань, ідей та сприяти всебічному розвитку особистості; 2) подальша технологічна модернізація з орієнтацією на розширення присутності у міжнародному розподілі праці у сфері ІКТ.

Вирішення цих завдань передбачає реалізацію таких заходів:

1. Доопрацювання, прийняття і повноцінна реалізація завдань “Державної програми забезпечення позитивного міжнародного іміджу України на 2007-2010 роки”, концепція якої схвалена Кабінетом Міністрів 6 червня 2007 р. Програма орієнтована на "налагодження функціонування культурно-інформаційних центрів, здійснення супутникового мовлення в інформаційному просторі іноземних держав українською та іноземними мовами, включення вітчизняних телепередач до пакетів програм, що транслюються за кордоном кабельними мережами".

2. Налагодження системного та масового виробництва національного інформаційного (передусім – аудіовізуального) продукту та просування його на ринку.

3. Подолання технологічного відставання у сфері ІКТ, а саме: вчасне (до 2015 р.) упровадження цифрового мовлення, досягнення стовідсоткового частотного покриття території України діючими каналами мовлення та мережами мовлення, розвиток багатоканальних телекомунікаційних мереж, технологічна модернізація державних та комунальних ТРО, розширення апаратно-студійного комплексу ДТРК "Всесвітня служба "Українське телебачення і радіомовлення".

4. Ліквідація комп'ютерної неосвіченості та інтенсифікації впровадження Інтернет-сервісів у різні сфери суспільного життя. В українських реаліях виконання цього завдання пов'язане з регулюванням і стимулюванням щонайменше трьох сфер: а) систематизоване планове поширення телекомунікаційних мереж і подальша комп'ютеризація; б) розвиток українського сектору Інтернет, включаючи нормативно-правове забезпечення діяльності вітчизняних Інтернет-ЗМІ; в) випереджальне – протягом 3-5 років – подолання комп'ютерної неграмотності населення.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЧЕРНІГІВЩИНИ

Характерною ознакою інформаційного простору Чернігівської області є створення належних умов для вільної та безперешкодної діяльності суб'єктів інформаційних відносин, налагодження конструктивної співпраці між владою, засобами масової інформації та громадськістю, забезпечення відкритості у діяльності органів влади та максимальне задоволення інформаційних потреб населення області, захист його конституційних прав на інформацію.

Завдання та функції щодо реалізації державної інформаційної політики на території Чернігівської області покладено на управління у справах преси та інформації облдержадміністрації, утворене розпорядженням голови облдержадміністрації № 276-ос 6 серпня 2007 року.

І. Телебачення і радіомовлення.

2008 рік для Чернігівської обласної державної телерадіокомпанії був роком формування в обласному ефірі засад суспільного мовлення. На виконання Указу Президента України від 21 лютого 2008 року №148 «Про заходи щодо створення системи Суспільного телебачення і радіомовлення», відповідних наказів Державного комітету телебачення і радіомовлення України в системі Держкомтелерадіо велася робота по наповненню обласних ефірів телерадіопрограмами, які були б максимально наближеними до глядацької та слухацької аудиторії регіонів, повніше висвітлювали місцеве життя, соціально-гуманітарні проблеми, а також культурологічними, просвітницькими програмами, для дітей. Саме ця категорія програмного продукту на загальнонаціональних каналах, по-суті, відсутня або ж транслюється у нічний час через, на думку менеджерів, обмежену глядацьку аудиторію та, відповідно, низькі рейтингові показники. Для державних мовників на першому плані – інтереси держави та місцевих територіальних громад, а тому висвітлення цієї тематики було і залишається пріоритетним.

У сітці мовлення обласного телебачення з'явилися нові проекти, які спільними зусиллями готують державні обласні та регіональні телерадіокомпанії: це двогодинна програма «Україна: час місцевий», що монтується на базі ДТРК «Всесвітня служба «Українське телебачення і радіомовлення» та проект «Перший громадський» з інформаційними програмами «Час країни» і «Поза часом», що монтуються на базі Київської РДТРК. Таке заочне знайомство з життям, людьми, традиціями, історичним, культурним надбанням інших областей подобається чернігівським глядачам, про що свідчать їх позитивні відгуки. З іншого боку це дозволяє і нам просувати свій телевізійний продукт на широку глядацьку аудиторію, адже програми ДТРК «Всесвітня служба «УТР» розповсюджуються через

супутниковий зв'язок на територію більше, ніж ста країн світу, а «Першого громадського» – в ефірі усіх державних обласних та регіональних телерадіокомпаній.

Щодо загальнонаціональних пріоритетів. Відповідно до указів та доручень Президента України, постанов, розпоряджень і доручень Уряду, Верховної Ради України ОДТРК продовжувала висвітлення таких тем: допомога дітям-сиротам та багатодітним сім'ям, незахищеним верствам населення, захист материнства і дитинства, впровадження здорового способу життя, протидія ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та інші. Крім того, на телебаченні у щомісячній програмі «Єврокрок» системно висвітлювали питання євроатлантичної інтеграції. Цикл матеріалів на радіо і телебаченні був підготовлений до 91-ї річниці бою під Крутами та 300-ліття Батуринської трагедії. Великий обсяг мовлення був присвячений темі Голодомору 1932-33 років. Крім висвітлення заходів, що проходили в області, на телебаченні і радіо щомісяця виходили в ефір передачі власного виробництва, було виготовлено більше тридцяти аудіо і відеороликів зі спогадами очевидців трагедії, які регулярно транслювалися в ефірі.

У цілому за державним замовленням у 2008 році було передбачено виробництво і трансляцію 5856 годин телевізійного і 568 годин радіомовлення, 49 найменувань телерадіопрограм.

1. Телебачення.

1.1. Кількість та структура телеорганізацій.

за формою власності:

– державні - 2 (Чернігівська ОДТРК та Новгород-Сіверська МДТРК «Сіверська»),

– комунальні - 3 («ТРА «Новий Чернігів» (засновник - Чернігівська міська рада), ТК «ТБ – Прилуки» (засновник – Прилуцька міська рада), ТРК «Ніжинське телебачення» (засновник – Ніжинська міська рада);

– недержавні - 14;

за способом розповсюдження сигналу:

– ефірні - 8,

– кабельні - 10;

– ефірно-кабельне телебачення – 1,

за сферою розповсюдження:

– обласні - 1 (Чернігівська),

– міські - 18.

1.2. Відсоток населення і території, що охоплені програмами відповідних телекомпаній.

– обласна - 84% території, близько 84% населення області, міські - в Чернігові 84% населення, у Ніжині та Прилуках – по 25% населення.

– кабельні телеорганізації - 40 % міського населення області.

2. Радіомовлення.

2.1. Кількість та структура радіоорганізацій.

за формою власності:

– державні - 2 (Чернігівська ОДТРК та Новгород-Сіверська МДТРК),

– комунальні - 24 (районні та міські редакції радіомовлення),

– недержавні - 22;

за способом розповсюдження сигналу:

- ефірні - 22,
- проводові – 24,
- ефірно-проводові – 2;

за сферою розповсюдження:

- область – 44,
- міста – 4.

2.2. Стан, проблеми та перспективи мережі проводового радіомовлення.

Проблемним залишається питання збереження в області мережі проводового радіомовлення, яка налічує на сьогодні близько 145 тис. точок. Стійка тенденція до її скорочення зберігається. Основна причина – руйнування радіоліній.

2.3. Відсоток населення і території, що охоплені програмами відповідних радіокомпаній.

проводові - 83 % населення області, ефірні - 70 % населення області.

Сприяння впровадженню цифрового телерадіомовлення було і залишається одним з пріоритетних напрямків діяльності управління у справах преси та інформації.

Підготовка телевізійних програм у цифровому форматі здійснюється в Чернігівській ОДТРК, ДМТРК «Сіверська», ТРА «Новий Чернігів», радіомовних програм - в усіх радіоорганізаціях, за винятком 13 редакцій районного радіомовлення. Розповсюдження телерадіопрограм здійснюється в аналоговому форматі.

На даний час існують значні труднощі (переважно фінансові) у повному переведенні телебачення і радіомовлення на цифрові стандарти.

Нагального розв'язання потребують наступні проблеми:

- технічне переоснащення і модернізація виробничої бази обласного телебачення;

- завершення процесу створення повноцінної обласної мережі розповсюдження телевізійних програм: крім введення в експлуатацію передавального обладнання на РТПС області передбачені також модернізація і створення радіорелейних ліній та прокладання лінії оптико-волоконного зв'язку між виробничими базами ОДТРК і ОРТПЦ;

- вирішення питання добудови Будинку радіо, який перебуває на балансі ОДТРК, з метою перенесення на нові площі виробничої бази обласного телебачення;

- вирішення питання будівництва телевізійних веж у м. Ніжині та смт. Любеч Ріпкинського району, де на кордоні з Білоруссю і Росією невпевнений прийом вітчизняних теле- і радіо- каналів;

- збільшення штатної чисельності працівників телебачення на 5-10 чоловік у зв'язку із збільшенням обсягів телевізійного мовлення та майбутнім технічним переоснащенням ОДТРК, а, відповідно, необхідністю створення нових робочих місць.

II. Видавнича справа та преса.

1. Книговидання та книгорозповсюдження.

Станом на 1 квітня 2009 року до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції внесено 32 суб'єкта видавничої справи Чернігівської області. З них: 24 – видавничі підприємства, установи та організації

різних форм власності; 8 – фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які випускають видавничу продукцію та займаються її розповсюдженням.

Із загального числа зареєстрованих ЗМІ регулярно виходять 77 видань різного спрямування і сфери розповсюдження із загальним тиражем 966958 примірників. Із них 74 – газети і 3 журнали.

У кількісному розрізі найбільшу частину становлять громадсько-політичні, рекламно-інформаційні, розважальні, спеціалізовані, часописи навчальних закладів.

В області виходять 27 (зареєстровано 28) газет комунальної форми власності загальним накладом 195846 примірників. З них обласного рівня: «Деснянська правда», співзасновниками якої є Чернігівська обласна рада, Чернігівська обласна державна адміністрація та первинна організація журналістів редакції газети «Деснянська правда»; «Гарт» – співзасновники видання – Чернігівська обласна рада і трудовий колектив редакції газети «Гарт»; «Чернігівські відомості» – газета Чернігівської міської ради. Усі інші мають статус міських (м.Ніжин, м.Прилуки), міськрайонних, районних комунальних видань, засновниками яких виступають органи виконавчої влади та місцевого самоврядування спільно з редакційними трудовими колективами. Видань, засновниками яких є партійні організації, зареєстровано 21. Періодично виходять з друку газети «Серп і молот» (КПУ), «Батьківщина – Чернігів» (БЮТ). Більшість інших поновлюють випуск під час проведення виборчих кампаній.

В області 10 газет зареєстровано релігійними громадами. Періодично виходять з друку газети «Троїцький вісник» (Чернігівське єпархіальне управління Православної церкви), «Мир мого Отця» (Церква Євангельських християн баптистів), «Надія світу» (об'єднання церков християн віри євангельської).

Із загальної кількості друкованих засобів масової інформації області українською мовою виходить 50 видань, загальним тиражем – 445499 прим.; російською – 17, загальний тираж – 466364 прим. та 10 видань двомовних, загальний тираж яких – 55095 прим. Російська мова переважає у газетах рекламно-інформаційних, розважальних, для організації дозвілля.

Розповсюдження друкованих видань у роздріб здійснюється через ДП «Укрпошта» та КП «Преса». Більшість накладу, особливо комунальних газет, розповсюджується шляхом передплати.

В області реалізується Програма сприяння розвитку інформаційної галузі області «Мала преса» на 2004 – 2009 роки.

Серед чільних заходів Програми – висвітлення діяльності облдержадміністрації та обласної ради з питань реалізації державної політики на території області; сприяння зростанню рівня професійної майстерності працівників ЗМІ шляхом проведення семінарів, конференцій, інших науково-освітніх заходів; організація щорічних фестивалів журналістів «Золотий передзвін Придесення»; проведення книжкових виставок, видання соціально – значимої літератури, літературно-художнього та громадсько-політичного журналу «Літературний Чернігів», журналу ВАК «Сіверянський літопис», серій книг «Реабілітовані історією», «Книга пам'яті України», «Книга скорботи», «Пам'ять народу неубієнна» тощо.

Серед загального числа книговидавничих підприємств та організацій вирізняються видавництва, які випускають навчальні посібники, науково-

методичну, краєзнавчу та художню літературу: ВАТ «РВК «Деснянська правда», ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», ТОВ «Виробничо-комерційна фірма «Ранок», видавництва вищих навчальних закладів, Чернігівський державний центр науково-технічної і економічної інформації.

Щороку видавничими організаціями області видається близько 400 назв книжкових видань загальним тиражем до 300 тис. примірників.

Одним із провідних поліграфічних підприємств регіону є ВАТ «РВК «Деснянська правда», яке станом на кінець минулого року видавало 44 найменування газет із щомісячним тиражем 2 млн. примірників та кілька всеукраїнських журналів загальним тиражем 600 тис. примірників. У 2006 році на підприємстві встановлена нова офсетна ротатійна машина «Рональд» для повнокольорового друкування газет, сучасна пакувальна техніка. Минулого року здійснювалося технічне переоснащення додрукарського та друкарського обладнання.

Сучасне поліграфічне обладнання встановлено на підприємствах приватної форми власності «Зірка» у Чернігові, «АІР-Поліграф» у Прилуках, ТОВ «АСПЕКТ-ПОЛІГРАФ» у Ніжині.

Решта підприємств поліграфії є менш потужними, вони переважно спеціалізуються на випуску газетної та рекламної продукції. Актуальним залишається питання технічного переоснащення районних друкарень комунальної форми власності, які на сьогодні неспроможні конкурувати з приватними підприємствами.

У 1995 році Чернігівський облкниготорг шляхом приватизації перетворено на ЗАТ «Чернігівкнига», яке було одноосібно приватизовано і фактично припинило своє існування, книжкові магазини у містах і районах області ліквідовано. У Чернігові було збережене лише комунальне підприємство «Будинок книги», яке вимушене здавати площі в оренду комерційним структурам під торгівлю побутовою технікою та іншими промисловими товарами.

Кабінетом Міністрів України затверджено розпорядження від 25.06.08 р. № 902-р «Про вимоги щодо функціонування об'єктів роздрібної торгівлі книжковою продукцією», спрямоване на збереження та подальшу розбудову мережі книготорговельної мережі в Україні.

На виконання цього розпорядження управлінням щоквартально аналізувався наявний стан книготорговельної мережі в Чернігівській області.

Як засвідчив аналіз, станом на 1 квітня 2009 року вимог щодо функціонування об'єктів роздрібної торгівлі книжковою продукцією в області дотримуються:

- у містах (без районного поділу) з чисельністю населення понад 20 тис. жителів (до такої категорії населених пунктів належать міста Ніжин і Прилуки). Фактична кількість об'єктів роздрібної торгівлі в Ніжині – 9, в Прилуках – 6 (це переважно книжкові магазини площею до 100 кв.м; кіоски, прилавки площею 10 кв.м);

- у містах (без районного поділу) із загальною чисельністю жителів до 20 тис. жителів (таких населених пунктів 12). У цих населених пунктах 35 об'єктів торгівлі книжковою продукцією (це невеликі, площею до 100 кв.м книжкові магазини; прилавки, відділи, кіоски площею від 10 до 20 кв.м);

- у селищах із загальною чисельністю від 5 до 10 тис. жителів (таких населених пунктів 16). У цих селищах функціонує 21 об'єкт торгівлі.

Не дотримуються вимоги щодо функціонування об'єктів роздрібної торгівлі книжковою продукцією:

- у містах з районним поділом (до цієї категорії населених пунктів відноситься лише м. Чернігів). У м. Чернігові 12 об'єктів роздрібної торгівлі книжковою продукцією (з них книжкових магазинів площею до 100 кв.м. – 7, книжкових відділів площею до 100 кв.м – 3, книжкових прилавків площею 10 кв.м – 2);

- у селищах із загальною чисельністю до 5 тис. жителів. На 14 населених пунктів – 10 об'єктів роздрібної торгівлі книжковою продукцією (це переважно книжкові прилавки та відділи площею 10 – 20 кв.м);

- у селах із загальною чисельністю до 5 тис. жителів. У 1489 селах області всього 78 торговельних об'єктів.

Всього на початок цього року в населених пунктах області діє 171 об'єкт роздрібної торгівлі книжковою продукцією, що на 5 об'єктів більше, ніж було у четвертому кварталі минулого року.

2. Виставкова діяльність.

Однією із форм співпраці управління з місцевими видавничими та книготорговельними фірмами є надання організаційної та фінансової допомоги щодо участі у престижних міжнародних і всеукраїнських книжкових форумах загальним виставковим стендом «Чернігівщина видавнича». На належному рівні забезпечено участь області у Київській міжнародній книжковій виставці-ярмарку «Книжкові контракти» та виставці «ЗМІ в Білорусі» в Мінську.

Експозиційні стенди Чернігівщини визнано кращими серед регіонів і відзначено, відповідно, Почесними грамотами і дипломами Держкомтелерадіо України, Міністерства інформації Республіки Білорусь.

Виставка книг, виданих протягом 2001 – 2008 років у рамках виконання обласної програми випуску суспільно необхідних видань, була представлена 6 червня 2008 р. під час проведення VIII фестивалю журналістів регіональних ЗМІ «Золотий передзвін Придесення».

3. Періодичні друковані засоби масової інформації.

3.1. Кількість та структура друкованих ЗМІ:

На 01.01.2009 року в Чернігівській області зареєстровано 257 періодичних друкованих видань, виходить 75, загальним тиражем 967 тисяч примірників.

З них - 71 газета та 4 журнали: «Літературний Чернігів», «Наукові записки», «Прилуки. Фортеця», «Календар».

За тематичною спрямованістю:

- громадсько-політичні – 38 видань,
- інформаційні – 13 видань,
- рекламно-інформаційні - 5 видань,
- рекламні - 5 видань,
- релігійні – 4 видання,
- для дозвілля – 5 видань,
- культурологічні – 2 видання,
- наукові та освітні – 2 видання,
- літературні -1 видання.

За сферою розповсюдження – місцеві, із них:

- в межах області - 44 видання,
- в межах району – 29 видань,
- в межах підприємств, установ, організацій – 2 («Альма-матер», «Приборостроитель»).

За мовами видань:

- укр. мовою - 48 видань,
- рос. мовою - 17 видань,
- двомовні - 10 видань.

Засновники друкованих ЗМІ:

- органи виконавчої влади – 28 видань,
- комерційні структури - 9 видань,
- фізичні особи - 10 видань,
- навчальні заклади - 3 видання,
- партії - 2 видання,
- релігійні організації - 4 видання,
- інші – 19 видань.

3.2. Стан, проблеми та перспективи реформування комунальних друкованих видань.

З метою організації роботи щодо підготовки комунальних друкованих ЗМІ до реформування організовано обговорення у грудні 2005 року Концепції роздержавлення комунальних ЗМІ, підготовленої Держкомтелерадіо України; у червні 2006 року – обговорення законопроекту «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації», підготовленого Міністерством юстиції України. Проведено семінари з редакторами комунальних друкованих ЗМІ з питань реформування.

На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 03.03.2006 р. ї 6150/1/1-06 щодо впровадження Пілотного проекту з реформування комунальних засобів масової інформації опрацьовано та надано пропозиції щодо участі у проекті комунальної районної газети «Наше слово» Менського району, обласного тижневика «Гарт», Корюківської районної газети «Маяк».

За результатами проведеної роботи встановлено, що газети, які працюють на територіях сталого економічного розвитку, готуються до реформування і зацікавлені в ньому. Виявили бажання взяти участь у Пілотному проекті місцеві видання «Прилуччина» та «Град Прилуки». Редакції, які розташовуються на депресивних територіях, висловлюють побоювання щодо можливості виживання газет через низьку платоспроможність населення, бідний ринок реклами тощо.

Одним із проблемних питань є позбавлення галузевих управлінь облдержадміністрацій функції щодо державної реєстрації друкованих ЗМІ з регіональною сферою розповсюдження. Це призвело до ряду негативних наслідків, зокрема, відсутності достовірних баз даних щодо зареєстрованих ЗМІ та їх засновників, позбавлення контролюючих функцій та інших, визначених чинним законодавством, важелів впливу на ситуацію в інформаційній сфері.

III. Вжиті заходи, спрямовані на розвиток та вдосконалення місцевої інформаційної інфраструктури.

На подальший розвиток інформаційної сфери Чернігівської області спрямована Програма сприяння розвитку інформаційної галузі області «Мала преса» на 2004-2009 роки, затверджена рішенням обласної ради від 14 серпня 2003 року. Основними завданнями Програми визначено подальший розвиток інформаційної інфраструктури області, поліпшення поінформованості громадян про найважливіші події суспільно-політичного життя держави та області, подальше утвердження свободи слова, захист національного інформаційного продукту на території області, стимулювання розвитку книговидавничої та поліграфічної галузі, сприяння поліпшенню якості інформації тощо.

Серед чільних заходів Програми - висвітлення діяльності облдержадміністрації та обласної ради з питань реалізації державної політики на території області; сприяння зростанню рівня професійної майстерності працівників ЗМІ шляхом проведення семінарів, конференцій, інших науково-освітніх заходів; проведення щорічного фестивалю журналістів «Золотий передзвін Придесення»; проведення книжкових виставок, видання соціально значимої літератури, літературно-художнього та громадсько-політичного журналу «Літературний Чернігів», журналу ВАК «Сіверянський літопис».

Постійно вживаються заходи щодо висвітлення офіційної точки зору вищих посадових осіб держави та керівників місцевих органів влади з питань внутрішньої та зовнішньої політики шляхом оприлюднення відповідної інформації на офіційному веб-сайті облдержадміністрації, проведення прес-конференцій, брифінгів, прямих ефірів на телебаченні та радіо тощо. Так, за організаційної участі управління у січні у прямому радіоефірі ОДТРК «Сівер-центр» на запитання слухачів стосовно розвитку гуманітарної сфери області відповідав заступник голови, керівник апарату облдержадміністрації В.В.Приходько, у лютому про здобутки й проблеми соціального захисту населення спілкувалася з населенням області заступник голови облдержадміністрації Н.В.Білоус, у березні заступник голови облдержадміністрації О.М.Шанойло інформував радіослухачів про стан підготовки сільського господарства області до посівної.

Управління у справах преси та інформації Чернігівської облдержадміністрації, ЗМІ області здійснили комплекс заходів інформаційного супроводу важливих суспільно-значимих тем економічного та соціального спрямування, інтегрування українського суспільства до європейських стандартів життєзабезпечення.

Щоб зорієнтувати редакційні колективи місцевих ЗМІ на необхідність об'єктивного висвітлення таких тем, управління протягом січня-березня надіслало керівникам друкованих та електронних видань 5 листів-орієнтировок, в яких рекомендувало активізувати висвітлення актуальних тем державного значення, визначених Законами України, актами Президента України, дорученнями Уряду, голови облдержадміністрації як пріоритетні.

Сесією обласної ради на 2009 рік за програмою виділено 100 тис.грн. на висвітлення на ОДТРК діяльності облдержадміністрації та облради.

Крім того, усіма районними радами прийнято рішення про виділення бюджетного фінансування на потреби газет, радіомовлення і телебачення комунальної форми власності.

IV. Організація роботи щодо зв'язків з громадськістю та реагування на звернення громадян

З метою найповнішого висвітлення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, розширення зв'язків з громадськістю та поглиблення співпраці із засобами масової інформації та на виконання доручення Прем'єр-міністра України від 29 червня 2004 року N28222/11-1-04 головою обласної державної адміністрації підписано розпорядження від 6 серпня 2004 року **N227 «Про організацію висвітлення у засобах масової інформації діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування».**

Щомісяця головою облдержадміністрації затверджуються графіки проведення брифінгів, прес-конференцій, виступів заступників голови облдержадміністрації, начальників управлінь, відділів облдержадміністрації в засобах масової інформації. Для забезпечення відкритості і прозорості в роботі органів виконавчої влади, створення більш ефективного механізму залучення громадськості до процесу прийняття рішень, врахування думки громадян для поліпшення роботи галузей і сфер господарського комплексу області головою обласної державної адміністрації видано розпорядження від 30.03.2005р. № 77 про організацію проведення прямих телефонних ліній в прямому ефірі обласного радіо заступниками голови з залученням керівників відповідних управлінь та відділів облдержадміністрації. Відповідно до цього розпорядження щомісяця відбувається спілкування керівників області з громадянами у прямому радіоефірі.

Для поліпшення інформування населення про діяльність органів виконавчої влади затверджено план проведення засідань прес-клубу «Ділове слово» управління у справах преси та інформації на 2009 рік.

На виконання зазначеного плану управлінням у першому кварталі 2009 року проведено 6 засідань прес-клубу, які активно відвідували журналісти місцевих ЗМІ, власкори загальноукраїнських газет, телерадіокомпаній.

Ефективним механізмом, що забезпечує реалізацію громадянами конституційних прав на участь в управлінні державними справами, вільний доступ до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності та відкритості їх роботи, є офіційний веб-сайт Чернігівської облдержадміністрації. З метою задоволення інформаційних потреб громадян на офіційній веб-сторінці облдержадміністрації створено банк даних про стан справ у різноманітних галузях і сферах господарського комплексу області. Оприлюднюється оперативна статистична інформація про стан справ у різноманітних сферах господарського комплексу області.

Щодня на веб-сайті облдержадміністрації розміщується інформація про події і заходи, які відбуваються в області за участю керівництва облдержадміністрації та її структурних підрозділів.

З метою публічного обговорення громадськістю важливих соціально-економічних і суспільно-політичних питань на веб-сторінці облдержадміністрації функціонує рубрика «Обговорюємо проект», де розміщуються проекти розпоряджень, програм, нормативно-правових актів облдержадміністрації, районних державних адміністрацій, спрямованих на практичну реалізацію пріоритетних напрямів державної політики. Кожен бажаючий має можливість висловити свої пропозиції та зауваження до проектів.

Для надання громадянам і юридичним особам інформаційних та інших послуг шляхом використання електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» на

офіційному веб-сайті облдержадміністрації діє рубрика «Каталог послуг». Рубрика містить перелік послуг, систематизованих за сферами їх надання.

З метою більш ефективного розв'язання проблемних питань області станом на 1 квітня 2009 року при облдержадміністрації діють понад 100 дорадчих формувань, серед яких громадська колегія при голові облдержадміністрації, сформована з представників політичних партій та громадських організацій. Також активно працює рада церков при голові Чернігівської облдержадміністрації, координаційна рада національно-культурних товариств, обласна координаційна рада з питань розвитку підприємництва, обласна тристороння соціально-економічна рада, обласна координаційна рада з питань козацтва та інші дорадчі органи.

Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» налагоджено необхідну роботу щодо своєчасного реагування на звернення громадян.

V. Проблемні питання інформаційної галузі

1. Відсутність коштів у облдержадміністрації, райдержадміністрацій на дольове утримання комунальних газет, де вони є співзасновниками, а також на оплату висвітлення діяльності виконавчої влади у ЗМІ.

2. В установчих угодах, угодах на висвітлення діяльності облдержадміністрації, райдержадміністрацій у ЗМІ відсутні чіткі фінансові зобов'язання виконавчої влади.

3. Необґрунтовано занижена фінансова підтримка комунальних ЗМІ з місцевих бюджетів.

4. Обвальне відмирання радіоточок дротового мовлення без заміни на альтернативні джерела отримання радіої інформації.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Дайте визначення, що таке державна інформаційна політика?
2. Назвіть основні напрями реалізації державної інформаційної політики.
3. Охарактеризуйте інформаційний простір Чернігівської області.
4. Спробуйте визначити основні проблеми створення сучасної інформаційної бази в Україні.
5. Назвіть основні принципи на яких базується Концепція державної інформаційної політики.
6. Які шляхи вирішення проблеми інформаційної політики в Україні ви можете назвати?
7. Хто розробляє і здійснює державну інформаційну політику?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА НОРМАТИВНА БАЗА

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. / Верхов. Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парламент. вид-во, 2002. — 72 с. // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
2. Закон України «Про державну службу» від 16 груд. 1993 р. № 3723-ХП (з наст. змінами) // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3723-12>
3. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квіт. 1999 р. № 586-ХІV (з наст. змінами) // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=586-14>

4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР (з наст. змінами) // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>
5. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 черв. 2001 р. № 2493-III (з наст. змінами) // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2493-14>
6. Закон України від 5 липня 1994 року N 80 „Про захист інформації в автоматизованих системах” // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=80%2F94-%E2%F0>
7. Закон України від 4 лютого 1998 року N 74 „Про Національну програму інформатизації” // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=74%2F98-%E2%F0>
8. Проект Закону про Концепцію державної інформаційної політики // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=35530
9. Кузьменко Б.В. Захист інформації : (лаб. та практ. роботи): навч. посіб. для студ. напряму підготов. 6.050101. / Кузьменко Б.В., Лисенко В.П., Андрієшина М.В.; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування, Каф. автоматизації с.-г. вир-ва. — К.: НУБІП, 2009. — 162 с.
10. Атаки на відмову в мережі Інтернет: опис проблеми та підходів щодо її вирішення. / П. І. Андон, О. П. Ігнатенко; НАН України, Ін-т програм. систем. — К.: РВВ з поліграф. дільницею Ін-ту кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України, 2008. — 49, [1] с.
11. Актуальні проблеми політико-правових відносин у контексті європейських стандартів демократичного розвитку країни [Електронний ресурс]: Навч.-метод. зб. / Черніг. центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: Н. О. Молочко, Ю. В. Музика, С. В. Бутко. — Чернігів : ЦППК, 2005.
12. Буковинець С. Українська преса й українська влада: // Шлях перемоги. - 2005. - 16 берез. (№ 11). - С.6, 15.
13. Вейсберг, М. Як владі працювати з незалежною пресою / Укр. Асоц. Видавців Період. Преси. — К. : Б. в., 2003. — 64 с.
14. Доступ до інформації : [посібник] / USAID, Management Systems International, Millenium Challenge Corporation; [працювали: Р. Головенко та ін.; голов. ред. В. Сьюмар] — К.: Ін-т масової інформації, 2008. — 67 с.
15. Дмитренко О. Громадська думка в державному управлінні: // Бористен. - 2005. - № 1. - С.12-14.
16. Дюре М. Інформаційна політика в контексті оборонної реформи на прикладі діяльності НАТО в Україні: [Необхідність здійснення інформаційної політики як умови успішного проведення оборонної реформи на соціальних та економічних напрямках] // Наука і оборона. - 2004. - № 3. - С.13 - 15.
17. Європейська інтеграція України [Електронний ресурс]: Навч.-метод. зб. / Черніг. Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів держ. влади, органів місц. самоврядування, кер. держ. п-в, установ і орг.; Уклад.: С. В. Бутко, А. В. Подкур. — Чернігів : ЦППК ДС, 2005. — 161 с.
18. Євро регіон Дніпро: державна і регіональна підтримка транскордонного співробітництва. Наближення умов та принципів функціонування євро регіонів до норм

та стандартів ЄС : Матеріали круглого столу 30 верес. 2003 р. — Чернігів, 2003. — 51 с. (з додатками)

19. Зінченко І. Важко без інформаційної підтримки: Політична історія ХХ ст. свідчить, що чимало прогресивних урядовців зазнавали поразки саме тому, що були інформаційно знищені своїми опонентами, тому що не змогли організувати повсякденний інформаційний супровід реформ: // Шлях перемоги. - 2005. - 4 трав. (№ 18). - С.4.

20. Зовнішньополітичні пріоритети // Кучма, Л. Д. Друга хвиля реформ. Виступ на наук.-практ. конф. 21.04.2004 р. — К. : Преса України, 2004. — С. 35—42.

21. Зубков А. Потрібні ЗМІ правдиві й професійні, а не "провладні" чи "опозиційні": На цій тезі після гострої дискусії порозумілися учасники Круглого столу "Свобода слова в Україні: становлення громадського суспільства чи повернення до керованої демократії" // Молодь України. - 2005. - 26 квіт. (№ 46). - С.2.

22. Інформаційна сфера України: стан, проблеми і перспективи. — К. : Держкомінформ України, 2002. — 94 с.

23. Інформаційний простір Чернігівської області. — Чернігів, 2004. — 36 с.

24. Книш В. Індійське телебачення як проєкція досвіду для України: // Укр. слово. - 2005. - 1-7 трав. (Ч. 22). - С.11.

25. Кравчук О. Поняття та правовий статус засобів масової інформації в Україні: // Право України. - 2005. - № 5. - С.125-128.

26. Місьо, М. Правничі засади діяльності журналістів в Україні / Місьо М., Петрова Н., Ситцевой В. — К. : IREX ПроМедіа : Україна, 2004. — 42 с.

27. Мороз В. Від традиційної інформатизації до методологічного вдосконалення державного управління: Конструктивні пропозиції урядовцям усіх рівнів, керівникам підприємств, причетним до облікових і аналітичних процесів підготовки та прийняття управлінських рішень // Персонал. - 2005. - № 5. - С.52-56.

28. Олійник О. Державна інформаційна політика та інформаційна безпека України: політико-правові аспекти: // Право України. - 2005. - № 5. - С.108-111.

29. Пономаренко Н. Информационный рынок в условиях переходной экономики: Информационні підприємства // Актуальні проблеми економіки. - 2004. - № 2. - С.176 - 182.

30. Правове регулювання діяльності журналістів в Україні. — К. : Факт, 2000. — 64 с.

31. Приходько О. Державна інформаційна політика України: реалії та перспективи: // Трибуна. - 2004. - № 1 - 2. - С.32 - 33.

32. Студенніков І. Транскордонне співробітництво як дзеркало регіональної політики в Україні: // Економ. часопис. - 2005. - № 1-2. - С.31-34.

33. Суспільство, засоби масової інформації, держава: вектори взаємодії: Матеріали Всеукр. наради керівників держ. і комун. ЗМІ, 6—7 трав. 2004. — Житомир, 2004. — 30 с.

34. Україна стає ближчою до ЄС: Європейська весна. Інформ. тур. — К., 2004. — 11 с.

35. Українське законодавство: Засоби масової інформації. — К. : IREX ПроМедіа, 2000. — 256 с.

36. Цифрове телевізійне мовлення. Службова інформація у системах DVB. Загальні технічні вимоги (ETSI EN 300 468:2004, IDT) : пер. з англ. — Чин. від 01.01.2007. —

К.: Держспоживстандарт України, 2008. — VI, 93 с.

37. Чиж І. Стан і проблеми інформаційної сфери України: // Друкарство. - 2004. - № 2. - С.5 – 9.

38. Чиж, І. С. Україна: шлях до інформаційного суспільства. — К. : Либідь, 2004. — 207 с.

39. Шовкун Л. Трикутні телепристрасті: Про сенс спроб відфільтрувати потоки бруду з блакитного екрану // Україна молода. – 2004. – 1 лип. (№ 119). – С.10.

Інтернет-ресурси:

I. // www.president.gov.ua – “Президент України. Офіційне Інтернет-представництво” – Офіційний сайт Президента України.

II. // www.rada.gov.ua – “Верховна Рада України” – Офіційний сайт Верховної Ради України.

III. // www.kmu.gov.ua – “Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України” – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.

IV. // stc.kmu.gov.ua. – “Державний комітет зв’язку та інформатизації України. Офіційний веб-сайт” – Офіційний сайт Державного комітету зв’язку та інформатизації України.

V. // www.guds.gov.ua – “Головне управління державної служби України” – Офіційний сайт Головного управління державної служби України.

VI. // www.regadm.cn.ua. – “Чернігівська обласна державна адміністрація. Офіційний сайт держустанови” – Офіційний сайт Чернігівської обласної державної адміністрації.

VII. // www.ccu.gov.ua. – “Конституційний Суд України” – Офіційний сайт Конституційного Суду України.

VIII. // www.scourt.gov.ua – “Верховний Суд України. Інформаційний сервер” – Офіційний сайт Верховного суду України.

IX. // www.academy.kiev.ua. – “Національна академія державного управління при Президентові України” – Сайт Національної академії державного управління при Президентові України.

X. // www.nplu.kiev.ua – “Національна парламентська бібліотека України” – Сайт Національної парламентської бібліотеки України.

XI. // www.nbuuv.gov.ua – “Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського” – Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

XII. // www.chernigiv.com. – “Черниговский информационный портал”.

XIII. // chernigiv.cure.org.ua/dbm.php. – “Чернігівський прес-клуб”

XIV. // www.chernigiv.osp-ua.info. - “Запрошуємо до міста Чернігів” – Сайт Чернігівської міської громади.